



วรากรณ์ สามโกเศศ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

‘การอ่าน’ กับ ‘ชีวิมิราคา’

คำกล่าวโบราณที่ว่า “ผู้มีวิชา ขูสง่าไอ้อำศรี ต่อไปจะได้ดี เพราะชีวิมิราคา” โยงให้เห็นถึง “การมีวิชา” และ “ชีวิมิราคา” และ “การมีวิชา” นั้น หลักหนักการอ่านไม่ได้เลย

เมื่อ 5-6 พันปีที่แล้ว มนุษย์ได้สร้างนวัตกรรมที่สำคัญของโลก นั่นคือการประดิษฐ์ตัวอักษรเพื่อแทนภาษาพูด และเมื่อมีการเขียนก็ต้องมีการอ่านเป็นธรรมดา ดังนั้น การเขียนและการอ่านจึงจัดได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งยวดต่อ “การมีวิชา” ของมนุษยชาติ จนทำให้ยุโรปอด และอยู่ดียิ่งกว่าสัตว์ใดๆ ในโลก

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์อย่างน้อย 6 ประการดังต่อไปนี้

(1) การอ่านคือการเปิดหน้าต่างและประตูเพื่อให้เกิดการไหลเข้าของความรู้และการมีทักษะในเรื่องต่างๆ ยิ่งอ่านมากและยิ่งอ่านได้หลายภาษาก็ยิ่งมีประตูและหน้าต่างมากยิ่งขึ้น การอ่านจึงเป็นหนทางไปสู่ “ชีวิมิราคา” โดยแท้

(2) การอ่านสร้างความคิดความอ่านให้แก่ผู้อ่าน ประวัตินุศตสำคัญ คำพูดของนักปราชญ์ ความคิดเห็นของผู้รู้ โอบอ้อมของคนทุกข์ยาก ฯลฯ แร้งบันดาลใจ และทัศนคติอันเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดชะตาชีวิตมนุษย์ ล้วนมาจากกรอ่านหนังสือที่มีคุณค่าทั้งสิ้น

(3) การอ่านสร้างจินตนาการ และจินตนาการก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนนวัตกรรมในเรื่องต่างๆ ของมนุษยชาติ ถ้าไม่มีจินตนาการเราคงไม่มีหม้อหุงข้าวไฟฟ้า กระเป๋ามีล้อ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เครื่องบิน ฯลฯ เป็นแน่

(4) การอ่านทำให้ผู้อ่านแตกฉานใน “คลังคำ” ซึ่งนำไปสู่ความคิด คนอ่านมากก็จะมี “คลังคำ” หรือคำศัพท์มากไปช่วย ความคิดซึ่งอาศัยภาษาอันประกอบด้วยคลังคำเหล่านี้เป็นเครื่องมือหรือขบวนจึงถูกพันกับการอ่าน ยกตัวอย่างเช่นคำว่า “กระฉีกกระฉวย” ถ้าไม่เคยรู้จักคำนี้เลยก็จะไม่สามารถอธิบายความรูสึกเช่นที่ว่านี้ได้

คนที่อ่านและดูคลิบข้อมูลและสามารถจัดระบบข้อมูลที่ได้พบ ได้เป็นอันแล้ว จึงมีความคิดที่เป็นระบบ



จนสามารถสื่อสารออกมาได้ชัดเจน ซึ่งตรงข้ามกับคนอ่านหนังสือไม่ออกที่ประสบความยากลำบากในการบรรยายความรู้สึกของตนเอง และมักไม่สามารถนำเสนอความคิดของตนเองอย่างแตกฉานและเป็นระบบได้

(5) การอ่านสร้างคุณธรรม การอ่านเรื่องราวของคุณธรรม เช่น ความดี ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ฯลฯ ทำให้เกิดความเข้าใจ ความหมายของสิ่งเหล่านี้ เกิดแรงบันดาลใจ เกิดการเรียนรู้ และเกิดความคิดในเรื่องคุณธรรมขึ้น

คุณธรรมไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากการเห็นตัวอย่างที่ดีเท่านั้น การอ่านซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองก็สามารถสร้างคุณธรรมในบุคลิกอุปนิสัยของบุคคลได้เช่นกัน

(6) การอ่านก่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น เกิดความชื่นชมและศรัทธาในการมีความรู้ การ

ซึมซับนิสัยรักการอ่านเช่นนี้เป็นคุณลักษณะสำคัญของคนได้เรียนรู้ และเป็นคนที่สามารถพัฒนาได้

การอ่านนั้นมีหลายระดับ ในระดับพื้นฐานที่สุดคือการอ่านออกเสียงโดยอาจไม่เข้าใจความหมาย ดัดขึ้นมาก็อ่านเพื่อจับใจความ สูงขึ้นมาอีกระดับหนึ่งคือการอ่านเชิงวิเคราะห์ กล่าวคือสามารถนำใจความที่อ่านมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้

ความสามารถใน “การอ่านระหว่างบรรทัด” จัดอยู่ในประเภทอ่านเชิงวิเคราะห์ กล่าวคือสามารถเข้าใจนัยยะของสิ่งที่ผู้เขียนพยายามสื่อ แต่ไม่ได้เขียนออกมาตรงๆ ได้

ในปัจจุบันการอ่านมีหลายประเด็นที่เข้ามามีบทบาท ดังนี้ (1) คำจำกัดความของคำว่า “การอ่าน” แยกต่างออกไปจากเดิม กล่าวคือผู้คนที่อ่านหนังสือได้

หนังสือหรือหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ก่อน หากอ่านข้อความในจอคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ

ยิ่งไปกว่านั้นยังอ่านการ์ตูนมากขึ้น ซึ่งการ์ตูนการ์ตูนดีๆ ของเยาวชนนั้นเป็นสิ่งน่าสนใจและสนุก คนจำเป็นต้องใช้จินตนาการจึงจะเข้าใจและสนุก คนยังมีจินตนาการมากเท่าใดก็ยิ่งมีความคิดริเริ่มมากเพียงนั้น คนขาดจินตนาการจะไม่มีวันเข้าใจว่าการอ่านการ์ตูนสนุกได้อย่างไรเป็นอันขาด

(2) หนังสือโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์กำลังล้มหายตายจากไปมากขึ้นทุกวัน เนื่องจากผู้คนหันไปอ่านข้อความบนจอเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เช่น e-Book หรือ จอคอมพิวเตอร์ หรือ tablet (คอมพิวเตอร์แบบพกพา) ที่เขาจะแจกเด็กประถมหนึ่งกันเป็นแสนๆ เครื่องนั้นแหละ)

(3) ในบ้านเราหนังสือมิใช่ตัวเชื่อมต่อระหว่างช่วงคืนที่เกิดขึ้นในบางประเทศ ดังจะเห็นได้ว่าปู่เรา พ่อเรา ตัวเรา และลูกเรา ไม่อ่านหนังสือเล่มเดียวกัน จนไม่ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย และทำให้ไม่เกิดการถ่ายทอดค่านิยมที่เหมาะสมข้ามชั่วคน

ในบ้านเราแต่ละชั่วคนอ่านหนังสือคนละประเภท และคนละเล่ม เราไม่บังคับให้เขารวมทุกชั่วคนอ่านหนังสือคลาสสิกเล่มเดียวกันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีโอกาสไม่ถูกหล่อหลอมด้วยคุณค่าเดียวกัน ความคิดของคนแต่ละรุ่นจึงกระเจิดกระเจิง สื่อสารถึงกันอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การอ่านเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้โดยเฉพาะสำหรับเด็กวัย 0 ถึง 6 ขวบ ซึ่งเป็นวัยที่สมองจะถูกกำหนดให้เป็นอย่างไรตลอดชีวิต ถ้าเด็กไม่คุ้นเคยกับหนังสือและไม่ชอบฟังเสียงอ่านหนังสือจากพ่อแม่หรือญาติแล้ว แทนที่คำว่า “อ่าน” จะมีประตูและหน้าต่างจำนวนจำกัด และหลายบานถูกปิดล็อกจนเสียด้วย

สำหรับผู้ใหญ่เองก็เถอะ อย่าลืมว่าคนที่ไม่อ่านหนังสือ ไม่มีอะไรแตกต่างไปจากคนที่อ่านหนังสือไม่ออก